

◆ DINA COCEA

Stagiunea 1964/65 s-a aflat sub semnul căutărilor, al unor căutări foarte însemnate, desfășurate pe toate planurile muncii teatrale; a fost o stagiune a pasiunii pentru nou, a deștelerilor.

◆ GYÖRGY HARAG

După părerea mea, stagiunea 1964/65 a fost cea mai interesantă stagiune la care am asistat. Nu spun asta pentru a repeta, așa cum se obișnuiește, că am mai făcut un pas înainte; socotesc că, efectiv, în acest sezon teatral s-au realizat multe spectacole de valoare, care, toate împreună, marchează un important salt calitativ. În fapt, sîntem martorii rezultatelor a 21 de ani de politică teatrală inspirată, rodnică. De aceea, anul de lucru a fost atît de bogat în evenimente: restructurarea unor colective, discuții de multe ori interesante, succesul Teatrului de Comedie la Paris, trecerea în revistă prilejuită de Decadă.

Privind în ansamblu viața teatrelor, mă văd în situația de a formula o opinie deosebită de aceea care a fost expusă la discuțiile de la Consiliul teatrelor. Mi se pare că, contrar unor puncte de vedere care au fost susținute, spectacolele bune din București s-au distanțat mult de acelea (chiar bune) lucrate în provincie. Decada nu trebuie să ne liniștească și să ne creeze iluzia unei egalități: am văzut numai 10—12 montări din cele mai valoroase și printre ele, totuși, s-au strecurat și unele foarte vulnerabile. Consider că montări ca, în primul rînd, *Opera de trei parale*, la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” sau altele — *Clipe de viață*, *Domnul Biedermann și incendiarii*, *Troilus și Cresida*, *Luna dezmoșteniților*, spectacolul Caragiale-Ionescu de la Teatrul Mic, *Oameni și șoareci*, *Pălăria florentină* — însumează un număr de succese masive care determină, prin calitatea lor, o transformare de fond în viața noastră teatrală. Mi s-a întîmplat să conduc, într-o seară, doi regizori străini, aflați în trecere prin București, și, ținînd seama de timpul foarte scurt pe care îl aveam la dispoziție, să le facilitez vizionarea unor fragmente de spectacole. Cei doi regizori au fost încîntați. I-au impresionat puternic varietatea realizărilor, stilul foarte modern de joc, scenografia — despre care au afirmat că este, poate, cea mai bogată din Europa —, prezența atît de ridicată numeric a actorilor tineri, care se impun nu numai prin talent nativ, dar și prin capacitatea de a practica un mod de interpretare intelectual (Cotescu și Albulescu în *Biedermann*; Liliana Tomescu în *Luna dezmoșteniților*, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Sanda Toma, Vasilica Tastaman în *Umbra...*).

În documentele și luările de cuvînt care au precedat deschiderea Congresului partidului, s-a formulat nu o dată ideea unei societăți socialiste, care se construiește cu aju-

torul activ, puternic al unei culturi și al unei arte de nivel superior, echivalent cu cele mai bune realizări din lume. Mi se pare că, în aceste zile de bilanț și de evaluare a rezultatelor obținute, teatrul românesc poate raporta, cu legitimă mândrie, toate succesele sale. Cred că nu există nimic mai îmbucurător pentru noi decât o stagiune ca aceea care tocmai s-a închis.

◆ VALENTIN SILVESTRU

A fost un an teatral bun. Ambiția sănătoasă a ineditului a dus către investigarea mai tenace a literaturii naționale și a celei străine, de ieri și de azi. Aspirația spre stil a rodit în manifestări teatrale centrate pe certitudini ideologice și estetice, în structuri teatrale mai omogene. Au căpătat distincție în peisajul general câteva instituții de artă scenică. Spiritul cetățenesc, care dinamizează mișcarea noastră teatrală, a avut expresii mai complexe și mai cuprinzătoare. Confruntările internaționale, în planul practicii artistice și în cel al teoriei, au validat experiențe românești și au reliefat originalitatea unor contribuții de-ale noastre. Critica s-a înscris mai decis în mișcarea teatrală, și poate mai definitoriu în ce privește relația culturală cu fenomenul teatral. N-a strălucit — așa cum legitim se dorește — piesa originală. Consacrînd, în flux continuu, piesă după piesă, ajungem la un moment dat, în ceasul bilanțului, la rezultate cam paupere, ceea ce înseamnă, probabil, că dramaturgia nu se poate aprecia, într-o stagiune, doar prin suma pieselor originale, ci și prin raportare la alte dramaturgii, la standardul general al teatrului și, mai ales — subliniez — la valoarea de ansamblu a literaturii românești. Persistă încă, în procent prea ridicat, reprezentațiile mediocre, provenite dintr-o muncă sincopată, dusă sub semnul a mulți factori aleatorii („Dacă n-am avut traducerea aia, ce era să facem? ! am luat și noi ce s-a găsit!“, „Am pus piesa numai așa, peste plan, nu face parte, propriu-zis, din programul nostru...“, „Știi de ce a ieșit spectacolul atîta de debil? Pentru că am repetat numai două săptămîni“, „E cunoscut faptul că n-avem nici regizor, nici scenograf propriu, ne descurcăm deci cum putem“, „Nu se potrivește în distribuție actorul, e adevărat, dar nu joacă de două stagiuni, trebuie să-și justifice și ei salariul odată!“ etc.). Acești factori, împreună cu cotegiul de justificări purtate în trenă, sînt expresii ale dezorientării și ignoranței, ale lipsei de interes pentru artă și ale imposturii. E, de asemenea, în suferință elaborarea colectivă a problematicii teatrale și se resimte foarte acut necesitatea unei uniuni de creație — cum ar fi putut deveni, bunăoară, Asociația oamenilor de artă.

Progresul față de anii anteriori e vizibil. Și foarte normal. Nu cred că sînt necesare aici stăruințe explicative. Puse față în față, Festivalul teatrelor (1958) și Decada teatrelor (1965) devin, în unele sensuri, divergente — ca volum de preocupări, orizont estetic, valoare —, altminteri însă, într-o succesiune firească, etape ale unui proces pe care-l condiționează impetuosul ritm al construcției culturale românești și fertilitatea îndrumării comuniste a artei.

O raportare la proiectele teatrelor, enunțate în toamnă, nu va fi niciodată pe deplin eficientă. Dinamica dezvoltării gândirii teatrale, azi, la noi, face ca planurile să fie, cu necesitate, amendabile, pentru a se adecva mereu unei actualități efervescente și, în definitiv, putem spune, ca și Laberius, vestitul autor comic latin, că „nu e bun planul care nu poate fi schimbat“. Bineînțeles, sub rezerva ca mutațiile să provină dintr-un sentiment de aderență efectivă la progresele realității și ale gustului. La începutul anului, acad. Zaharia Stancu anunța *Ulaicu Vodă*, *Domnișoara Nastasia*, *Înșir-te mărgărite* — și s-au realizat. *Ludovic al XIX-lea* de George Călinescu „și noile piese ale lui A. Miron, Teodor Mazilu, Horia Lovinescu“ (vezi „Ora teatrului“, în „Contemporanul“ din 25 septembrie 1964) — nu. O fi însă culpa exclusivă a directorului teatrului? Nu cred. Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra“ a vestit piesa atît de așteptată, *Caragiale în vremea lui*, pe care Camil Petrescu n-a putut-o vedea pe scenă în timpul vieții. („Gazeta literară“ din 15 octombrie 1964.) Premiera n-a avut loc. Dar acest regret nu poate întuneca aprecierea de care e drept să aibă parte teatrul pentru rezultatul general al activității sale. Tot astfel se pot încerca felurite păreri de rău că n-au apărut, conform mai multor enunțuri, *D-ale carnavalului*, *Jocul ieilor*, o piesă de Nicolae Iorga, *Moartea lui Danton* de Büchner, *Nunta însingerată* de Lorca, *Steaua Sevilled* de Lope de Vega, *Don Juan* de Molière, *Henric al IV-lea* de Shakespeare; în schimb (și chiar dacă nu totdeauna în schimb), s-au ivit alte titluri, astfel că o judecată (fie ea și globală) nu se poate întemcia decisiv pe comparațiile de titluri, ci pe aspectul total al peisajului teatral. Pe urmă, nimeni n-a formulat proiecte în legătură cu valoarea spectacolelor, crezul estetic în numele căruia